

Công ty chứng khoán phá sản: Nhà đầu tư là chủ nợ

Vấn đề mà nhiều nhà đầu tư (NĐT) quan tâm hiện nay là chẳng may CTCK lâm vào tình trạng phá sản thì tài sản (tiền và chứng khoán) của họ trong tài khoản có được đảm bảo? ĐTCK đã có cuộc trao đổi với Luật sư Phạm Thị Bích Liên, Công ty luật hợp danh Luật Việt xoay quanh vấn đề này trên cơ sở Nghị định 114/2008/NĐ-CP hướng dẫn thi hành một số điều của Luật Phá sản đối với doanh nghiệp hoạt động trong lĩnh vực kinh doanh bảo hiểm, chứng khoán và tài chính khác vừa được ban hành. Kim Lan thực hiện.

Nghị định 114 đưa ra biện pháp để thực hiện thủ tục phá sản CTCK nhằm mục đích giải quyết quyền lợi của chủ nợ. Trong trường hợp CTCK làm thất thoát tài sản của NĐT, NĐT có được coi là chủ nợ hay không?

Về nguyên tắc, khi NĐT mở tài khoản giao dịch tại CTCK thì CTCK có nghĩa vụ quản lý tài sản của NĐT (bao gồm tiền và chứng khoán) và thực hiện các giao dịch theo lệnh của NĐT thông qua tài khoản đó theo các hợp đồng mở tài khoản để thực hiện giao dịch mua, bán chứng khoán đã ký giữa CTCK và NĐT.

Trong trường hợp CTCK rơi vào tình trạng phá sản, đồng thời làm thất thoát tài sản của NĐT do cố tình hay vô ý thì về nguyên tắc CTCK đã không thực hiện đúng các cam kết về nghĩa vụ quản lý tài sản cho NĐT. Như vậy, CTCK đó sẽ phải chịu trách nhiệm hoàn trả lại tài sản hoặc bồi thường thiệt hại cho NĐT. Nếu không thể hoàn trả lại được bằng hiện vật thì hoàn trả bằng tiền có giá trị tương đương. Khi đó, NĐT sẽ trở thành chủ nợ có bảo đảm (có tài sản cầm cố, thế chấp trong CTCK), chủ nợ không có đảm bảo (không có tài sản cầm cố, thế chấp trong CTCK) hoặc chủ nợ có bảo đảm một phần (có một phần tài sản cầm cố, thế chấp tại CTCK), tùy thuộc vào từng trường hợp cụ thể giữa CTCK và NĐT.

Phân loại chủ nợ như vậy, việc thanh toán tiền cho từng chủ nợ như thế nào?

Nếu NĐT là chủ nợ có bảo đảm hoặc chủ nợ có bảo đảm một phần thì quyền lợi của họ sẽ được giải quyết theo quy định của Luật Phá sản. Trường hợp NĐT là chủ nợ không có bảo đảm thì sau khi CTCK thanh toán các khoản phí phá sản, nợ lương, trợ cấp thôi việc, bảo hiểm xã hội cho người lao động thì NĐT sẽ được CTCK thanh toán đủ số nợ. Nếu giá trị tài sản của CTCK không đủ để thanh toán các khoản nợ thì mỗi NĐT sẽ được thanh toán một phần khoản nợ theo tỷ lệ tương ứng với giá trị khoản nợ. Việc phân loại chủ nợ là căn cứ để thanh toán cho NĐT theo nguyên tắc chủ nợ có đảm bảo, người lao động rồi mới đến các chủ nợ không có đảm bảo.

Giá chứng khoán thay đổi từng ngày, giá trị của chứng khoán mà NĐT sở hữu vào thời điểm CTCK làm thất thoát khác với thời điểm giải quyết áp dụng thủ tục phá sản. Giá trị bồi thường được xác định như thế nào?

Đúng là thật khó xác định giá trị này. Điều này càng cho thấy đã đến lúc NĐT cần phải tự bảo vệ quyền lợi của mình bằng cách rà soát lại các giấy tờ, thỏa thuận, hợp đồng đã ký với CTCK khi đăng ký mở tài khoản giao dịch chứng khoán. Trong trường hợp cần thiết, nên có những thỏa thuận bổ sung chi tiết về việc bồi thường thiệt hại đối với tiền và chứng khoán trong tài khoản của NĐT, nhất là đối với CTCK có dấu hiệu thua lỗ, lâm vào tình trạng mất khả năng thanh toán các khoản nợ đến hạn. Ngoài ra, cũng cần xem xét đến việc CTCK có lập quỹ bảo vệ NĐT hay mua bảo hiểm nghề nghiệp cho nghiệp vụ kinh doanh chứng khoán để bồi thường cho NĐT hoặc có thỏa thuận khác hay không.

Nghị định 114 quy định, kể từ ngày nhận được quyết định mở thủ tục phá sản, nghiêm cấm CTCK thực hiện một số hoạt động đầu tư hay các hoạt động khác liên quan đến tài khoản tiền và tài khoản chứng khoán của khách hàng. Nếu CTCK cố tình vi phạm thì sẽ bị xử lý như thế nào?

Trường hợp CTCK vẫn cố tình thực hiện những giao dịch bị nghiêm cấm thì tùy theo mức độ vi phạm và yếu tố lỗi, CTCK phải chịu những chế tài tương ứng do vi phạm điều cấm của pháp luật và những giao dịch này đương nhiên bị vô hiệu toàn bộ. Theo Luật Phá sản, trong trường hợp này, các chủ nợ không có bảo đảm và tổ quản lý, thanh lý tài sản có quyền yêu cầu tòa án tuyên bố giao dịch này vô hiệu. Về mặt tài sản, việc xử lý giao dịch vô hiệu sẽ tuân theo quy định chung của Bộ luật Dân sự.

Ngoài ra, nếu CTCK có những hành vi vi phạm thì có thể bị xử phạt vi phạm hành chính tương ứng với hành vi vi phạm quy định tại Nghị định 36/2007/NĐ-CP ngày 08/3/2007 về xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực chứng khoán và thị trường chứng khoán. Hơn nữa, theo Pháp lệnh sửa đổi, bổ sung Pháp lệnh Xử lý vi phạm hành chính số 04/UBTVQH12 ngày 02/4/2008, thẩm phán được phân công giải quyết vụ việc phá sản có quyền: phạt cảnh cáo; phạt tiền đến 10 triệu đồng; tịch thu tang vật, phương tiện sử dụng để vi phạm. Như vậy, tùy từng trường hợp cụ thể mà thẩm phán được phân công phụ trách vụ việc phá sản có thể áp dụng một trong các biện pháp xử phạt hành chính nêu trên đối với CTCK có hành vi vi phạm.

Tuy nhiên, để có cơ sở thống nhất trong việc xử lý CTCK khi có hành vi vi phạm trong quá trình thực hiện thủ tục phá sản thì việc ban hành Nghị định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực phá sản nói chung và phá sản CTCK nói riêng là cần thiết nhằm hạn chế các vi phạm xảy ra trong quá trình giải quyết thủ tục phá sản, từ đó bảo vệ quyền lợi cho NĐT và những chủ thể có quyền, lợi ích liên quan.

Bài viết được đăng trên mục "Sự kiện và bình luận" Báo Đầu tư chứng khoán, số 139 (611), ngày 19/11/2008